

Літвінчук І. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КРИМІНАЛЬНІЙ ЖУРНАЛІСТИЦІ: ШВИДКІСТЬ, АНАЛІТИКА ТА РИЗИКИ ПОМИЛОК

У сучасному інформаційному суспільстві розвиток цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту (ШІ), радикально трансформує сферу журналістики та її підходи до висвітлення кримінальної тематики. Застосування ШІ у кримінальній журналістиці дозволяє медіа значно підвищити швидкість обробки інформації, автоматизувати аналіз великих обсягів даних та оптимізувати процес підготовки матеріалів для публікації. Теоретичний аналіз використання ШІ у цій сфері спирається на кілька ключових підходів: технологічно-аналітичний, психолого-комунікаційний та етично-правовий. Технологічно-аналітичний підхід розглядає алгоритми як інструмент для обробки великих масивів інформації, включно з офіційними базами даних, відкритими джерелами та соціальними мережами. Це дозволяє автоматично виявляти закономірності, формувати попередню класифікацію подій, прогнозувати потенційно небезпечні ситуації та оптимізувати роботу журналістів, зменшуючи навантаження на редакційні ресурси та підвищуючи оперативність реагування на кримінальні випадки.

Психолого-комунікаційний підхід фокусується на впливі автоматизованого контенту на сприйняття аудиторії, зокрема на формування образів «злочинця» та «жертви», а також на емоційне забарвлення новин. ШІ не лише обробляє дані, але й виступає засобом конструювання комунікативних стратегій, здатних підсилювати емоційне сприйняття подій. Алгоритми аналізують частоту згадування певних осіб або подій, тональність повідомлень у соціальних мережах та прогнозують потенційний резонанс публікацій, створюючи нові можливості для оперативного реагування медіа та управління суспільною дискусією навколо кримінальних випадків.

Етичний аспект використання ШІ є не менш важливим. Незважаючи на високу аналітичну потужність алгоритмів, вони не здатні оцінювати моральний та соціальний контекст подій, що вимагає додаткового контролю з боку журналістів. Без такої перевірки автоматизовані системи можуть поширювати неточну або упереджену інформацію, що шкодить репутації людей, порушує етичні стандарти журналістики та може спричиняти соціальні конфлікти.

Ключові слова: штучний інтелект, кримінальна журналістика, аналітика, швидкість, ризики помилок, етика, медіа.

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному суспільстві журналістика перебуває у стані радикальної трансформації, спричиненої стрімким розвитком цифрових технологій та впровадженням нових інструментів для збору, аналізу та поширення інформації. Одним із ключових драйверів цих змін є штучний інтелект (ШІ), який не лише автоматизує традиційні процеси медіавиробництва, але й радикально змінює способи мислення журналістів, методи підготовки матеріалів і підхід аудиторії до сприйняття інформації. Особливо чітко проявляється цей процес у кримінальній журналістиці, де оперативність подачі новин, обсяг оброблюваних даних і точність аналітики стають критично важливими не лише для рейтингу видання, а й для безпеки громадян, правових процедур та суспільної довіри до медіа.

Сучасні алгоритми штучного інтелекту здатні автоматично обробляти величезні масиви даних з різних джерел, включно з офіційними базами правоохоронних органів, судовими реєстрами, відкритими державними реєстрами, а також соціальними мережами, блогами та популярними месенджерами, зокрема Telegram. Це дозволяє журналістам швидко ідентифікувати важливі події, зв'язки між учасниками подій, тенденції розвитку кримінальних ситуацій та потенційні ризики. Наприклад, при висвітленні серії пограбувань або шахрайських схем алгоритм може одночасно аналізувати сотні свідчень очевидців у соціальних мережах, порівнювати їх із офіційними звітами поліції та формувати структуровану аналітику, яку журналіст може використовувати для підготовки матеріалів. Такий підхід дозволяє

значно скоротити час від моменту надходження інформації до її публікації, що є критично важливим у конкурентному медійному середовищі та при висвітленні злочинів, які мають широкий суспільний резонанс.

Разом із цими перевагами зростає і спектр потенційних ризиків. Одним із основних є можливість помилок і неточностей, які можуть виникнути як у процесі збору даних, так і під час їх автоматизованої обробки. Алгоритми ШІ працюють на основі історичних даних і статистичних моделей, що може призводити до упереджень або спотворень, особливо якщо навчальні дані містять соціальні стереотипи або неповну інформацію. У кримінальній журналістиці такі помилки можуть мати серйозні наслідки: від неправомірної дискредитації конкретних осіб до формування панічних настроїв у суспільстві. Наприклад, якщо алгоритм аналізує попередні кримінальні справи та соцмережеву активність у певному районі, він може неправомірно «передбачити» підвищену злочинність у певній соціальній групі, що не відповідає реальним статистичним даним.

Додатковим викликом є етичний аспект використання ШІ. Автоматизовані системи не можуть враховувати моральні та соціальні нюанси, що особливо важливо при висвітленні кримінальних справ, пов'язаних із особистою безпекою або репутацією людей. Журналісти зобов'язані перевіряти алгоритмічні висновки, оцінювати достовірність джерел і враховувати потенційний вплив публікацій на суспільство. Інакше ризик поширення неперевіреної або маніпулятивної інформації суттєво зростає.

Ще одним важливим аспектом є неповне або упереджене висвітлення фактів. ШІ часто підбирає дані за ключовими словами або статистичними критеріями, що може призводити до ігнорування контексту або важливих деталей події. У кримінальній журналістиці це критично, оскільки відсутність контексту або некоректне представлення фактів може викривляти реальну картину події, формуючи у читача хибне уявлення про ситуацію.

Таким чином, головна проблема полягає в тому, що штучний інтелект одночасно є потужним аналітичним інструментом і джерелом потенційних неточностей, що накладає на журналістів підвищену відповідальність. Застосування ШІ в кримінальній журналістиці підвищує соціальну відповідальність медіа та викликає необхідність у розробці методологічних підходів до контролю якості контенту, етичного регулювання автоматизованих процесів та забезпечення достовірності

інформації. Лише комплексне поєднання технологій та професійної журналістської перевірки може гарантувати баланс між швидкістю обробки інформації та її точністю, що є критично важливим для підтримання довіри аудиторії та дотримання етичних стандартів.

Постановка завдання. Метою цього дослідження є аналіз можливостей та обмежень застосування штучного інтелекту у кримінальній журналістиці, зокрема в аспектах швидкості обробки інформації, аналітичної потужності та ризиків помилок, а також визначення комунікативних стратегій, що забезпечують достовірність і етичність висвітлення кримінальних подій у цифровому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зазначає українська дослідниця Олена Рижко у виданні «Штучний інтелект у медіях», сучасний ШІ стає не просто додатковим інструментом, а сутнісною основою трансформації медіа, впливаючи як на виробництво контенту, так і на взаємодію з аудиторією. Його здатність обробляти великі масиви інформації, виявляти закономірності та ухвалювати рішення відкриває нові перспективи для медіапрофесій, зокрема у сфері персоналізації, автоматизації та мультимодального створення матеріалів [3].

Розвиток ШІ та його вплив на суспільство досліджують як зарубіжні вчені – Н. Бостром (етичні ризики надінтелектуальних систем), Дж. Ланье (вплив цифрових платформ), Дж. Маркофф (взаємодія людини та машини), М. Форд (ШІ та ринок праці), так і українські – Д. Іванюк, М. Єфремов, І. Твердохліб, Т. Улянівський, В. Панченко та Н. Резнікова. Це свідчить про міждисциплінарний характер теми та її стратегічну значущість у науковому дискурсі.

Таким чином, як у світовому, так і в українському науковому дискурсі простежується зростаючий інтерес до інтеграції штучного інтелекту в різні сфери діяльності, що підкреслює її міждисциплінарний та стратегічно важливий характер.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз використання штучного інтелекту (ШІ) у кримінальній журналістиці спирається на кілька ключових підходів, які дозволяють комплексно оцінити його функціональні, психологічні та етичні аспекти. Перший з них – технологічно-аналітичний підхід, який розглядає ШІ як потужний інструмент обробки великих масивів інформації та підтримки журналістських розслідувань. За допомогою алгоритмів машинного навчання та обробки природної мови медіа можуть швидко

сканувати відкриті джерела, аналізувати публічні бази даних та соціальні мережі, виділяти ключові патерни та попередньо класифікувати події. Такий підхід дозволяє журналістам оптимізувати процес збору інформації, зменшувати навантаження на людські ресурси та підвищувати ефективність аналітичної роботи.

Другий важливий підхід – психолого-комунікаційний, який фокусується на впливі автоматизованого контенту на сприйняття аудиторії, емоційне забарвлення новин та формування образів «злочинця» і «жертви». ШІ не просто обробляє дані: він виступає засобом конструювання комунікативних стратегій, здатних підсилювати емоційне сприйняття подій. Наприклад, алгоритми аналізують частоту згадування окремих осіб чи подій у соціальних мережах і визначають тональність повідомлень, що дозволяє медіа прогнозувати потенційний резонанс публікацій. Психолого-комунікаційний підхід також підкреслює, що автоматизація формує нові канали впливу на аудиторію, змінюючи сприйняття кримінальних ситуацій та посилюючи сенсаційність матеріалів.

Третій напрям – етично-правовий підхід, який оцінює ризики порушення приватності, маніпуляцій та помилок у висвітленні кримінальних подій. ШІ здатний автоматично аналізувати та сортувати дані, проте він не володіє здатністю оцінювати моральний і соціальний контекст подій. У кримінальній журналістиці це означає, що без додаткового контролю алгоритми можуть поширювати неточну або упереджену інформацію, потенційно шкодячи репутації людей та порушуючи етичні стандарти журналістики.

Однією з безумовних переваг ШІ є швидкість обробки даних. Алгоритми здатні одночасно аналізувати десятки тисяч повідомлень і постів у соціальних мережах за лічені хвилини, визначаючи події, які мають високий суспільний резонанс. Це дозволяє медіа не лише випереджати конкурентів, а й формувати суспільну дискусію навколо кримінальних випадків у режимі реального часу. Наприклад, при висвітленні серії шахрайств у різних регіонах алгоритм може швидко визначити повторювані схеми, виявити потенційно небезпечних осіб та створити аналітичну карту подій.

Разом із тим така швидкість підвищує ризик поширення неперевіреної інформації. Алгоритми не завжди можуть відрізнити достовірне джерело від фейку або коректно інтерпретувати контекст події. Це створює необхідність у додатковій перевірці даних журналістом, який оцінює достовірність інформації, уточнює контекст та враховує

потенційний вплив публікації на суспільство.

Аналітичний потенціал ШІ включає автоматичний розбір текстів, класифікацію злочинів, прогнозування потенційно небезпечних ситуацій та створення коротких журналістських матеріалів. Такі алгоритми здатні виявляти закономірності, що не завжди очевидні людині, наприклад, повторювані схеми шахрайських операцій, залежності між певними типами злочинів та географічними чи соціальними факторами. Це дозволяє медіа ефективно обробляти великі обсяги інформації без значного збільшення людських ресурсів.

Проте дослідження показують, що алгоритми можуть посилювати існуючі упередження та відтворювати соціальні стереотипи. Наприклад, якщо система навчена на історичних даних, у яких певні групи населення були надмірно представлені серед злочинців, ШІ може некоректно класифікувати нові події або людей за аналогічними ознаками, створюючи спотворене уявлення про криміногенну ситуацію [5].

Застосування штучного інтелекту у кримінальній журналістиці відкриває нові можливості для швидкого збору, обробки та аналізу великих обсягів інформації, проте водночас пов'язане з низкою серйозних ризиків, які можуть впливати на достовірність матеріалів і формувати упереджене сприйняття аудиторії. Одним із основних ризиків є неправильна класифікація подій, коли алгоритм помилково відносить факт до категорії злочину або не враховує важливі деталі, що може призводити до викривлення реальної картини події. Крім того, ШІ може формувати хибні висновки щодо винуватців, особливо у випадках, коли дані з відкритих джерел є неповними, суперечливими або недостатньо перевіреними. Ще одним значущим фактором є ігнорування контексту, адже алгоритми не здатні враховувати соціальні, психологічні та юридичні нюанси подій, що в результаті може спотворювати подачу інформації та впливати на сприйняття аудиторією. Не менш важливим є ризик алгоритмічної упередженості, коли система повторює соціальні стереотипи або статистичні відхилення, а також потенційне поширення конфіденційної інформації, що порушує права людей та етичні стандарти журналістики. Усі ці фактори підкреслюють необхідність інтеграції професійного контролю журналістів із технічними методами перевірки даних і контролю алгоритмів, що дозволяє мінімізувати шкоду для осіб та суспільства загалом.

Крім аналітичної, ШІ виконує і комунікативну функцію. Алгоритми можуть впливати

на суспільну думку через вибір акцентів, порядок подачі інформації та емоційне забарвлення матеріалів. Це означає, що медіа використовують ШІ не лише як інструмент швидкості і аналітики, але й як стратегічний елемент комунікації, здатний підсилювати сенсаційність або маніпулятивний ефект. Наприклад, алгоритм може визначити, що певне повідомлення має високий потенціал для обговорення, і підготувати його до публікації з виділенням емоційних аспектів події.

Етична складова застосування ШІ є критичною. Кодекс етики українського журналіста та міжнародні стандарти зобов'язують перевіряти факти, не порушувати права людини, уникати сенсаційності та маніпуляцій. Використання автоматизованих систем потребує додаткових процедур контролю: алгоритми не повинні замінювати журналіста у процесі оцінки важливості і достовірності подій, а лише допомагати у відборі та аналізі даних.

Модель використання штучного інтелекту у кримінальній журналістиці може бути представлена як триетапна система, яка поєднує технологічні можливості алгоритмів із професійною відповідальністю журналістів, забезпечуючи баланс між оперативністю, аналітичною глибиною та достовірністю матеріалів. Перший етап передбачає збір даних і попередню класифікацію алгоритмом, що включає автоматичний аналіз відкритих джерел інформації, соціальних мереж, офіційних баз даних правоохоронних органів та інших публічних ресурсів. На цьому етапі алгоритм виділяє ключові патерни, визначає потенційно важливі події та попередньо класифікує їх за категоріями, що дозволяє журналістам зосередитися на найактуальніших випадках та значно скоротити час на первинний аналіз.

Другий етап передбачає аналіз і фреймінг журналістом, коли матеріал, підготовлений алгоритмом, проходить професійну оцінку. Журналіст перевіряє достовірність даних, оцінює контекст подій, виявляє можливі неточності та коригує подачу інформації з урахуванням етичних норм. На цьому етапі професійна експертиза критично важлива для уникнення хибних висновків, упередженості або сенсаційності, що може виникати при автоматичній обробці даних. Журналіст також визначає, які акценти слід зробити у висвітленні події, і формує наратив, який буде зрозумілим, етичним та точним для аудиторії.

Третій етап – публікація з урахуванням етичних норм і контролю якості. На цьому етапі мате-

ріал виходить у медіапростір після остаточної перевірки, що включає контроль точності фактів, відповідності кодексу етики та балансу між оперативністю та достовірністю. Така триетапна модель дозволяє поєднувати високу швидкість і аналітичну потужність ШІ з професійною відповідальністю журналіста, мінімізуючи ризики помилок, маніпуляцій або упередженого висвітлення кримінальних подій. Вона формує інтегровану систему, у якій технології і людський фактор працюють синергічно, забезпечуючи надійність, об'єктивність та етичність журналістського контенту.

Висновки. Штучний інтелект у кримінальній журналістиці виступає подвійним феноменом, поєднуючи високий потенціал для аналітичної роботи з ризиками, пов'язаними з достовірністю, етичністю та впливом на суспільну довіру. З одного боку, використання ШІ дозволяє медіа значно підвищити швидкість збору та обробки даних, автоматизувати аналіз великих обсягів інформації з відкритих джерел, соціальних мереж та офіційних баз даних, виявляти закономірності, прогнозувати потенційні ризики та навіть генерувати структуровані матеріали для подальшого використання журналістами. Це відкриває нові можливості для швидкого реагування на кримінальні події, зменшення навантаження на редакційні ресурси та підвищення оперативності медіа у висвітленні складних ситуацій.

З іншого боку, ШІ створює серйозні виклики для журналістської професії, зокрема ризики неправильного тлумачення фактів, алгоритмічної упередженості, поширення неперевіреної або конфіденційної інформації, а також формування спотворених образів злочинців та жертв. Це підкреслює необхідність інтеграції технологічних, психологічних та етичних підходів у процес використання ШІ, що дозволяє забезпечити баланс між ефективністю аналітики та відповідальністю журналіста перед суспільством.

Подальші дослідження в цій сфері мають бути спрямовані на емпіричний аналіз кейсів українських та зарубіжних медіа, оцінку впливу алгоритмів на сприйняття аудиторією кримінальних матеріалів, а також на розробку методологій контролю достовірності та етичності контенту. Такий підхід дозволить створювати безпечні, надійні та відповідальні інформаційні продукти, які поєднуюватимуть технологічний потенціал ШІ з високими стандартами професійної журналістики, забезпечуючи довіру суспільства до медіа у сфері кримінальної журналістики.

Список літератури:

1. Кисельов А.О. Особливості здійснення кримінального аналізу на прикладі складання аналітичного звіту (за матеріалами УКА ГУНП в Дніпропетровській області). Бюлетень з обміну досвідом роботи №228/2021. РВВ ДНДІ. К., 2021, с. 63–67.
2. Нановська В. 10 принципів роботи журналістів зі штучним інтелектом. У чому суть Паризької хартії?. Медіамейкер. URL: <https://mediamaker.me/paryzka-hartiya-vprovadzhennya-shtuchnogointelektu-5862/> (дата звернення: 04.10.2025).
3. Рижко О., Крайнікова Т., Водолазька С., Ситник О. Штучний інтелект у медіях. – Київ: Центр учбової літератури, 2023. 224 с.
4. Струков В.М. Інструментальні інтелектуальні платформи для кримінального аналізу. *Право і безпека*. 2021. № 4 (83). С. 64–79.
5. Черевко К.О. Штучний інтелект як інструмент протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. С. 124–133

Litvinchuk I. S. ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CRIMINAL JOURNALISM: SPEED, ANALYTICS, AND RISKS OF ERRORS

In the modern information society, the development of digital technologies, particularly artificial intelligence (AI), is radically transforming the field of journalism and its approaches to covering criminal topics. The application of AI in criminal journalism allows media outlets to significantly increase the speed of information processing, automate the analysis of large volumes of data, and optimize the preparation of materials for publication. The theoretical analysis of AI use in this field relies on several key approaches: technological-analytical, psychological-communicative, and ethical-legal.

The technological-analytical approach views algorithms as tools for processing large amounts of information, including official databases, open sources, and social networks. This enables automatic detection of patterns, preliminary classification of events, prediction of potentially dangerous situations, and optimization of journalists' work, reducing the burden on editorial resources and increasing the responsiveness of media to criminal incidents.

The psychological-communicative approach focuses on the impact of automated content on audience perception, particularly in shaping the images of the "perpetrator" and the "victim," as well as the emotional coloring of news. AI not only processes data but also serves as a means of constructing communicative strategies capable of enhancing the emotional perception of events. Algorithms analyze the frequency of mentions of specific persons or events, the tone of messages on social networks, and predict the potential resonance of publications, creating new opportunities for the media to respond promptly and manage public discourse around criminal cases.

The ethical aspect of AI use is equally important. Despite the high analytical power of algorithms, they are unable to assess the moral and social context of events, which requires additional oversight by journalists. Without such verification, automated systems may disseminate inaccurate or biased information, damaging individuals' reputations, violating journalistic ethical standards, and potentially causing social conflicts.

Key words: artificial intelligence, criminal journalism, analytics, speed, risk of errors, ethics, media.

Дата надходження статті: 27.10.2025

Дата прийняття статті: 20.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025